

R3 M:AD D:RF
AD_98/1998

Arbetsdomstolens domar

Avgörande:1998-08-26

RUBRIK: Fråga om avskedande av en kommunal tjänsteman med anledning av dennes privata affärsförbindelse med en företagare som av kommunen anlätades som entreprenör.

PARTER: Ingenjörförbundet
mot
Malmö kommun.

ÄMNESORD: Avskedande

LAGRUM: 18 § lagen (SFS_1982:80) om anställningsskydd

LR: 1982:80_18

MÅLNR: A-230-1997

DOKTYP: Rättsfall

KÄLLA: Arbetsdomstolens_domar

NR: AD_98/1998

TEXT:

Ingenjörförbundet och Malmö kommun (kommunen) är sinsemellan bundna av kollektivavtal.

Ingenjörförbundets medlem Sven-Åke Fädmyr anställdes 1967 som ingenjör vid kommunen. Han innehade 1996 en befattning som förste ingenjör vid förvaltningen för teknisk produktion inom VA-divisionen. Den 11 mars detta år avskedades han från sin anställning. Med anledning av avskedandet har tvist uppkommit mellan parterna.

Bakgrund

Sven-Åke Fädmyr var chef för en enhet inom kommunens VA-division. Vid denna enhet handlades bl.a. frågor om slam. Med slam avses i detta sammanhang den restprodukt som återstår efter att industri- och hushållsavlopp renats i kommunala reningsverk. Det är kommunens ansvar att ta hand om detta slam. I Sven-Åke Fädmyrs arbetsuppgifter ingick till viss del att handlägga frågor om detta omhändertagande. Under år 1989 producerade kommunens reningsverk ca 33 000 ton slam som alltså behövde tas om hand. Slam innehåller bl.a. vissa näringsämnen och mineraler, men ibland också tungmetaller.

Vid denna tidpunkt förekom i huvudsak tre olika metoder för att ta hand om slam; åkermarkspridning, deponering och förbränning. Åkermarkspridning innebär att slammet sprids som gödningsmedel på åkrar. Därigenom återförs näringsämnena i slammet till naturen. Denna metod kan användas endast under förutsättning att slammet inte innehåller tungmetaller i en utsträckning som överstiger fastställda gränsvärden. Deponering innebär att slammet placeras på en avgränsad plats, t.ex. en soptipp, och omges av skydd för att förhindra spridning av t.ex. tungmetaller till naturen. Förbränning innebär att slammet eldas upp i förbränningsanläggningar. Alla dessa metoder är förenade med beaktansvärda kostnader för omhändertagandet.

Under slutet av 1980-talet fördes en intensiv debatt om lämpligheten av att använda slam för spridning på åkermark. Lantbrukarnas Riksförbund uppmanade sina medlemmar till restriktivitet med sådan spridning och ett flertal kommuner, däribland Lund, införde ett totalstopp mot metoden. På vissa håll gjordes bedömningen att

åkermarkspridning av slam kunde komma att förbjudas helt genom lagstiftning.

I november 1988 upprättade Sven-Åke Fädmyr en promemoria riktad till politiker och tjänstemän i kommunen. I promemorian hävdades bl.a. att kvittblivning av slam genom tillverkning av slamjord var synnerligen intressant ur såväl miljösynpunkt som ekonomisk synpunkt. Slamjord definierades i promemorian som slam och grus i ungefär lika stora volymdelar. I målet har upplysts att slamjord kan användas exempelvis som anläggningsjord på golfbanor och vägbankar. Sven-Åke Fädmyr förordade i promemorian en satsning på tillverkning av slamjord som en vid sidan av åkermarkspridning lämplig metod att bli kvitt slam. I promemorian nämndes också företaget AB Pilhagen, numera namnändrat till Miljöplus AB (i fortsättningen genomgående benämnt Miljöplus), med vilket kommunen redan då haft ett samarbete under flera år. Ägare till detta bolag är Björn Romansoff.

I december samma år inkom Miljöplus med en offert i vilken bolaget erbjöd sig att omhänderta kommunens slam för en kostnad om 125 kr per ton för framställning av slamjord. Efter viss beredning föredrogs ärendet i gatunämnden i april 1989. Föredraganden föreslog då kommunen att anta anbudet och att teckna avtal i huvudsaklig överensstämmelse med ett av Sven-Åke Fädmyr upprättat avtalsförslag. Efter förhandlingar mellan kommunen och Miljöplus, där kommunen företrädde av chefen för VA-verket Bengt Persson, tecknades i maj 1989 ett avtal om omhändertagande av slam mellan kommunen och bolaget. Avdelningschefen Bengt Andersson hade dessförinnan lämnat synpunkter på avtalet. Genom avtalet åtog sig Miljöplus att omhänderta kommunens slam för en kostnad om 125 kr per ton. Avtalet skulle löpa

till den 30 april 1996 och förlängas automatiskt med tre år i taget om inte uppsägning skett minst två år före avtalsperiodens utgång.

Den 10 oktober 1989 ansökte Sven-Åke Fädmyr och Björn Romansoff om patent på en uppfinning avseende en jord- eller jordförbättringsprodukt och ett förfarande för framställning av denna. För framställning av produkten skulle slam och aska blandas med hjälp av en hjullastare eller en blandningsskruv. Efter att blandningen vilat och mognat skulle denna slutligen bearbetas i en speciell jordkvarn. Patent - och registreringsverket beviljade patent på uppfinningen som publicerades den 19 oktober 1992.

en Sven-Åke Fädmyr underrättade kommunen om uppfinningen på för ändamålet avsedd blankett, dagtecknad den 16 oktober 1989. Därvid angav han att uppfinningen gjorts tillsammans med Björn Romansoff.

För att exploatera den sökta uppfinningen träffade i april 1990 ett av Sven-Åke Fädmyr ägt bolag, AB Sjalabodarna (Sjalabodarna), och Björn Romansoffs bolag Jordplus AB (Jordplus) ett avtal. Genom avtalet berättigades Jordplus att upplåta licensrättigheter avseende patentet för kommersiellt utnyttjande. Hälften av de licensintäkter som därigenom tillfördes Jordplus skulle erläggas till Sjalabodarna. Samtidigt upplät Jordplus, genom ett avtal med det tidigare nämnda Miljöplus, en rätt att kommersiellt utnyttja den patentsökta uppfinningen mot en viss ersättning per ton omhändertaget slam. Ersättning skulle således inte utgå i förhållande till i vilken utsträckning patentet faktiskt utnyttjades i slamhanteringen. Senare har Miljöplus tecknat liknande avtal om omhändertagande av slam

med Lunds och Staffanstorps kommuner samt med Sockerbolaget. Enligt kommunen har till Sven-Åke Fädmyrs bolag Själabodarna influtit 1,5 - 2 miljoner kr per år.

Sedan massmedia uppmärksammat förhållandet polisanmälde kommunen Sven-Åke Fädmyr. I juni 1997 lades åklagaren ned förundersökningen mot honom för misstanke om trolöshet mot huvudman då brott inte kunde styrkas.

Yrkanden m.m.

Efter lokala och centrala förhandlingar har Ingenjörsförbundet väckt talan vid arbetsdomstolen mot kommunen. Enligt Ingenjörsförbundets mening har kommunen avskedat Sven-Åke Fädmyr utan att ens saklig grund för uppsägning har förelegat. Enligt kommunen föreligger grund för avskedande av Sven-Åke Fädmyr eftersom denne grovt missbrukat sitt förtroende hos kommunen som arbetsgivare.

Som kommunen slutligen utformat sin ståndpunkt har kommunen

därvid åberopat att Sven-Åke Fädmyr underlåtit dels att informera kommunen om hur patentet skulle exploateras och om det ekonomiska utfallet av exploateringen, dels att år 1994 på eget initiativ ta upp frågan om omförhandling av avtalet mellan kommunen och Miljöplus.

Ingenjörsförbundet har som talan slutligen bestämts yrkat att arbetsdomstolen skall ogiltigförklara avskedandet av Sven-Åke Fädmyr och förplikta kommunen att utge allmänt skadestånd med 100 000 kr till honom. För det fall arbetsdomstolen inte skulle finna skäl för avsked föreligga, men väl saklig grund för uppsägning, yrkar Ingenjörsförbundet att kommunen skall förpliktas att till Sven-Åke Fädmyr utge dels allmänt skadestånd med 50 000 kr, dels ekonomiskt skadestånd svarande mot lön och andra

anställningsförmåner under sex månaders uppsägningstid med totalt 159 890 kr, varav 138 600 kr utgör lön och 21 290 kr intjänad semester. På det allmänna skadeståndet yrkas ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan (den 28 november 1997) och på det ekonomiska skadeståndet från respektive månadsbelopps förfallodag, allt till dess full betalning sker.

Kommunen har bestritt yrkandena. Ränterykandena och beräkningsgrunden för det ekonomiska skadeståndet har dock vitsordats som i och för sig skäligena.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Ingenjörförbundet

hade En av Sven-Åke Fädmyrs arbetsuppgifter var att handlägga i kommunen uppkommande frågor om slam. Sådana uppgifter

även andra personer på VA-divisionen. Sven-Åke Fädmyr var inte expert på området. Däremot var han intresserad av miljöfrågor och särskilt då slamfrågor. Han ägnade ungefär en tiondel av sin arbetstid åt detta.

Under sensommaren 1989 besökte Sven-Åke Fädmyr en av kommunens förbränningsstationer. Han fick då idén att det kanske skulle kunna gå att framställa slamjord med aska som inblandning i slammet i stället för grus eller sand. Om detta fungerade skulle en nyttoprodukt kunna framställas av två restprodukter vilket Sven-Åke Fädmyr ansåg intressant. Han beslöt att närmare undersöka saken och kontaktade därför Björn Romansoff som han tidigare hade kommit i

kontakt med genom sitt arbete.

Efter vissa tekniska undersökningar provades metoden i maskinell utrustning som tillhörde Miljöplus. Proven utföll gynnsamt. I september kontaktade därför Sven-Åke Fädmyr och Björn Romansoff en patentbyrå och fick råd om hur man skulle förfara med uppfinningen. Det var särskilt angeläget för Sven-Åke Fädmyr att han inte hamnade i någon jävssituation gentemot kommunen i anledning av uppfinningen. Han rådfrågade därför byrån särskilt om detta och agerade sedan i enlighet med deras rekommendation.

Patentbyrån upprättade också patentansökan. Sven-Åke Fädmyr har lagt ned ca 60 000 kr på patentet. Uppfinningen anmäldes till kommunen. Därvid angavs Björn Romansoff som meduppfinnare. Denne var väl känd av kommunen som naturligtvis var medveten om att Björn Romansoff var ställföreträdare för och ägare till Miljöplus. Kommunen visade inget intresse för uppfinningen inom föreskriven tid och har därför såväl direkt som indirekt godkänt att Sven-Åke Fädmyr exploaterar uppfinningen kommersiellt.

Kommunen har en generell rätt att förbjuda sina anställda att som bisyssla t.ex. exploatera en uppfinning kommersiellt. Kommunen har dock inte utnyttjat denna rätt i detta fall.

Sven-Åke Fädmyrs ersättning för patentet utgick i förhållande till hur många ton slam som omhändertogs av dem som hade rätt att kommersiellt utnyttja patentet. Detta såg Sven-Åke Fädmyr som en garanti för att patentet verkligen skulle komma att utnyttjas.

Det ålåg inte Sven-Åke Fädmyr att omförhandla avtalet

Sven- mellan kommunen och Miljöplus. Däremot uppmärksammade Åke Fädmyr 1994 sina överordnade på att detta kunde ske.

Promemorian om slamjord i november 1988 författade Sven-Åke Fädmyr på uppmaning av överordnade. Han har inte deltagit i de förhandlingar som ledde fram till avtalet mellan kommunen och Miljöplus. Hans enda medverkan i detta sammanhang var att på uppdrag av sina överordnade skriva ett utkast till sådant avtal.

Sven-Åke Fädmyr har handlat helt i enlighet med gällande lagstiftning och har varken förfarit illojalt eller olagligt i samband med att han exploaterade uppfinningen. Kommunen har heller inte lidit någon skada genom hans agerande. Han har alltså inte åsidosatt sina åligganden mot kommunen. Kommunen har avskedat honom utan att ens saklig grund för uppsägning föreligger och dessutom utan att genomföra någon omplaceringsutredning över huvud taget.

Malmö kommun

Sven-Åke Fädmyr kom redan i slutet på 1970-talet att syssla med slamfrågor inom kommunen. Enligt den då gällande befattningsbeskrivningen för honom ägnade han ungefär 20 procent av sin samlade arbetstid åt dessa frågor. Sven-Åke Fädmyr hade vid tiden för avskedandet en förhållandevis hög befattning inom kommunen och ansågs som dess expert på slamfrågor. Han uppfattades som duktig och chefer och andra hade stort förtroende för honom. Sven-Åke Fädmyrs ställning i kommunen ställde särskilda krav på hans agerande.

Kommunen har rätt att få information om sådana omständigheter som är ägnade att minska tilltron till en tjänstemans objektivitet. Det är inte upp till varje

enskild arbetstagare att bedöma om han eller hon klarar av att objektivt handlägga ett ärende utan det åligger arbetstagaren att upplysa kommunen om allt som kan tänkas rubba tilltron till handläggarens objektivitet. Kommunen har därefter att ta ställning till om arbetstagaren skall ges andra arbetsuppgifter eller om vederbörande kan arbeta kvar.

Redan i början av 1980-talet anlidade kommunen som entreprenör ett bolag i vilket Björn Romansoff var driftsledare. Mot bakgrund av diskussionen om det lämpliga i att sprida av slam på åkermark upprättade Sven-Åke Fädmyr i november 1988 en promemoria om slamhanteringen i kommunen. I denna nämns Björn Romansoffs bolag Miljöplus. Slamjord definierades i promemorian som slam och grus i lika delar. Ungefär en månad senare inkom Miljöplus som av en händelse till kommunen med en offert i vilken bolaget erbjöd sig att ta hand om kommunens slam. Miljöplus var vid denna tidpunkt den enda möjliga entreprenören, dvs. något konkurrerande bolag fanns inte då. Sven-Åke Fädmyr utarbetade ett avtalsförslag, vilket dock kritiserades och ändrades i viss mån av Bengt Andersson och Bengt Persson. De tyckte bl.a. att avtalstiden var för lång. I avtalstexten användes ordet slamjord men inte den av Sven-Åke Fädmyr tidigare lämnade definitionen på sådan jord. Avtal slöts sedermera med Miljöplus. Det ingick i Sven-Åke Fädmyrs arbetsuppgifter att sköta bevakningen av avtalet. Avtalet fungerade såvitt kommunen kunde bedöma bra.

Det är riktigt att Sven-Åke Fädmyr i oktober 1989 till kommunen anmälde sin uppfinning. Det är beklagligt att kommunen inte i tid gav honom besked om huruvida kommunen

ville använda sig av patentet eller inte. Så småningom föreslog kommunen dock ett avtal som Sven-Åke Fädmyr inte

accepterade. Anledningen till att kommunen vid denna tidpunkt inte var särskilt intresserad av patentet var att man då gjorde bedömningen dels att man inom överskådlig tid inte hade användning för det med hänsyn till det föreliggande avtalet med Miljöplus, dels att aska i olika former ansågs vara så pass miljöfarligt att produkten endast ansågs ha ett mindre användningsområde. Med ändrad miljölagstiftning skulle dock uppfinningen kunna få ett större användningsområde. Kommunens försök att få till stånd ett avtal om utnyttjande av patentet rann dock ut i sanden.

Eftersom kommunen betvivlade att patentet skulle vara särskilt ekonomiskt lönsamt hade man ingen tanke på att fråga Sven-Åke Fädmyr om dennes eventuella bisysslor eller att förbjuda honom att exploatera patentet. Med hänsyn till den ställning som Sven-Åke Fädmyr hade ålåg det honom att upplysa kommunen om att han hade för avsikt att exploatera uppfinningen. Denna skyldighet har ingenting med reglerna om bisyssla att göra utan är en allmän förpliktelse som följer av anställningsavtalet. Sven-Åke Fädmyr lämnade dock ingen information till kommunen om detta och har således inte fullgjort sin upplysningsskyldighet mot arbetsgivaren i denna del.

Det är inte givet att kommunen av Sven-Åke Fädmyrs anmälan av uppfinningen måste dra slutsatsen att han avsåg att tillverka slamjord eftersom han själv tidigare definierat begreppet slamjord som en blandning av slam och grus i ungefär lika delar.

År 1994 förelåg möjlighet att säga upp avtalet. Det är kommunens policy att alltid omförhandla alla avtal när tillfälle ges för att om möjligt uppnå förmånligare

avtalsvillkor. Det ålåg Sven-Åke Fädmyr att i egenskap av handläggande tjänsteman uppmärksamma kommunen på att fristen för att säga upp avtalet var på väg att löpa ut.

Det gjorde inte Sven-Åke Fädmyr. Inte heller informerade han kommunen om föreliggande licensavtal. Därigenom kom kommunens motpart i avtalet om slamhanteringen, Miljöplus, att framstå som ett bolag med svag ekonomi trots att det betalade ut oskäligt stora ersättningar för patentet.

Först i början av år 1996 kom det till kommunens kännedom att Sven-Åke Fädmyr innehade bolaget Själabodarna.

Själabodarna har genom sitt avtal med Jordplus erhållit intäkter på 1,5 - 2 miljoner kr per år. Bolagets kostnader har i det närmaste varit försumbara varför större delen av dessa pengar varit ren vinst för Sven-Åke Fädmyr.

Själabodarnas intäkter var beroende av hur mycket slam som Miljöplus omhändertog och var inte, vilket hade varit naturligare, satt i relation till i vilken utsträckning patentet användes. Genom den avtalskonstruktionen hade Sven-Åke Fädmyr ett intresse av att avtalet mellan kommunen och Miljöplus förlängdes.

Sedan kommunen fått kännedom om de nämnda förhållandena hade kommunen inte längre något förtroende för Sven-Åke Fädmyr. Det var inte möjligt att ha honom kvar som anställd i kommunen varför han avskedades. Kommunen ifrågasatte även om Sven-Åke Fädmyr gjort sig skyldig till brottslig handling och anmälde förfarandet till polisen.

Vad kommunen vill lägga Sven-Åke Fädmyr till last är att denne underlät dels att informera kommunen om hur patentet skulle exploateras och om det ekonomiska utfallet av exploateringen, dels att år 1994 på eget initiativ ta upp frågan om omförhandling av avtalet mellan kommunen och

Miljöplus.

När det gäller frågan om kommunen gjort någon omplaceringsutredning vill kommunen framhålla följande. Trots att det inte föreligger någon skyldighet att göra det kontrollerar kommunen även i avskedandesituationer regelmässigt vilka möjligheter till omplacering som finns. Det gjorde kommunen också i Sven-Åke Fädmyrs fall. Vid den tidpunkten fanns det dock hos kommunen inga lediga befattningar som han hade tillräckliga kvalifikationer för. Någon möjlighet till omplacering fanns därför inte.

DOMSKÄL

Twisten i målet gäller kommunens avskedande av Sven-Åke Fädmyr. Enligt Ingenjörsförbundets mening föreligger inte ens saklig grund för uppsägning av honom. Kommunen anser att avskedandet är förenligt med bestämmelserna i lagen om anställningsskydd.

Arbetsdomstolen har företagit målet till avgörande efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran Sven-Åke Fädmyr hörts under sanningsförsäkran och verkställande direktören Björn Romansoff, fil.dr. Ola Palm och advokaten Torbjörn Lindstrand hörts som vittnen. På begäran av kommunen har stadsjuristen Heidi Lindgren hörts upplysningsvis, och förre driftschefen vid SYSAB Ulf Evertsson, personalchefen Peter Nirum, VA-chefen Bengt Persson, chefen för VA-verkets processavdelning Bengt Andersson och miljöinspektören Ulf Imander hörts som vittnen. Parterna har vidare åberopat omfattande skriftlig bevisning. Förhöret med Torsten Lindstrand har ägt rum per telefon.

Bakgrunden till tvisten har redovisats i inledningen till denna dom.

Anledningen till att Sven-Åke Fädmyr avskedades är enligt kommunen att den förlorat förtroendet för honom. Kommunen har uppehållit sig mycket kring hanteringen av slam och det avtal som i maj 1989 träffades mellan kommunen och Miljöplus, samt hur detta bolag har förfarit med det slam som omhändertagits. Kommunen har därvid också framhållit att endast en ringa del av detta slam synes ha hanterats med utnyttjande av patentet. Som arbetsdomstolen uppfattat kommunen görs det dock i och för sig inte gällande att det är vad som förekommit i dessa sammanhang som föranlett att kommunen förlorat förtroendet för Sven-Åke Fädmyr. Bortsett från vad som kommer att framgå nedan finner domstolen därför inte skäl att närmare beröra vad sålunda anförts. Det kan dock konstateras att utredningen visat att endast en mindre del av det slam som Miljöplus omhändertagit har använts för framställning av slamjord i enlighet med den process som avses med patentet.

Kommunen har förklarat att vad som läggs Sven-Åke Fädmyr till last är att denne underlåtit dels att informera kommunen om hur han skulle exploatera sitt patent och om det ekonomiska utfallet av exploateringen, dels att år 1994 på eget initiativ ta upp frågan om omförhandling av avtalet mellan kommunen och Miljöplus.

Innan arbetsdomstolen går in på dessa frågeställningar finns anledning att något beröra vad som framkommit om Sven-Åke Fädmyrs kontakter med Miljöplus och tillkomsten av avtalet mellan kommunen och detta bolag.

Inledningsvis bör då understrykas att det inte ens har

påståtts att Sven-Åke Fädmyr redan vid tidpunkten för detta avtals ingående, dvs. fram till våren 1989, hade några privata affärsmässiga kontakter med Björn Romansoff eller något av dennes bolag. Såvitt framgått av utredningen består Sven-Åke Fädmyrs deltagande i det arbete som ledde fram till avtalet mellan kommunen och Miljöplus i att denne på uppdrag av överordnad har utarbetat ett förslag till avtalstext. Det har vidare framgått att förslaget sedan bearbetades av andra och att det slutliga avtalet träffades efter förhandlingar mellan kommunen och Miljöplus, samt att dessa förhandlingar på kommunens sida sköttes av VA-chefen Bengt Persson. Vidare har framgått att Sven-Åke Fädmyr någon gång under sommaren 1989 fick den idé som ledde fram till det beviljade patentet. Det är ostridigt mellan parterna att ansökan om patent inlämnades i oktober 1989 och att Sven-Åke Fädmyr i anslutning till det även underrättade kommunen om uppfinningen samt om att Björn Romansoff var meduppfinnare. Av utredningen har också framgått att kommunen inte inom den tid som föreskrivs i lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar klagade för Sven-Åke Fädmyr att den önskade förvärva någon rätt till uppfinningen, samt att kommunen i ett senare skede under 1990 försökte träffa en överenskommelse med honom om utnyttjande av den patentsökta uppfinningen, men att denne då avböjde att träffa en sådan överenskommelse. Kommunen har inte haft något att erinra mot Sven-Åke Fädmyrs agerande i nu berörda sammanhang.

Det är ostridigt att Sven-Åke Fädmyr och Björn Romansoff i april 1990 genom sina respektive bolag träffade ett avtal om exploateringen av patenträttigheterna. Kommunen har alltså gjort gällande att Sven-Åke Fädmyr borde ha informerat kommunen om detta avtal och om det ekonomiska utfallet av det. Kommunen har därvid gjort gällande att

denna skyldighet inte har samband med reglerna om bisyssla utan är att betrakta som en allmän förpliktelse som följer av det enskilda anställningsavtalet.

Det har inte gjorts gällande att det skulle finnas någon uttrycklig reglering av intresse för denna bedömning i Sven-Åke Fädmyrs enskilda anställningsavtal med kommunen. Av det mellan parterna gällande kollektivavtalet om allmänna bestämmelser, som gäller för Sven-Åke Fädmyrs anställning, framgår att arbetstagare på begäran skall anmäla bisyssla och lämna de uppgifter som arbetsgivaren anser behövs för bedömning av om bisysslan kan inverka hindrande för arbetsuppgifterna, påverka arbetstagarens handläggning av ärenden i dennes arbete i anställningen, eller innebära verksamhet som konkurrerar med arbetsgivarens. Enligt arbetsdomstolens mening måste den skyldighet kommunen i detta sammanhang menar föreligga för Sven-Åke Fädmyr trots allt anses avse anmälan av bisyssla. Inget i utredningen ger anledning till slutsatsen att det vid sidan av regleringen i kollektivavtalet, som Sven-Åke Fädmyr ostridigt inte har brutit mot, skulle föreligga någon mer allmän skyldighet för honom att till kommunen anmäla förekomsten av exploateringsavtalet och dess ekonomiska utfall. Vid den bedömningen har arbetsdomstolen även beaktat den ställning Sven-Åke Fädmyr hade i sin anställning hos kommunen. Vad kommunen i detta sammanhang lagt Sven-Åke Fädmyr till last kan alltså inte läggas till grund för avskedande.

Arbetsdomstolen övergår nu till frågan om Sven-Åke Fädmyrs underlåtenhet att år 1994 på eget initiativ ta upp frågan om omförhandling av avtalet mellan kommunen och Miljöplus utgör laglig grund för avsked. Detta avtal gällde till utgången av april 1996 och skulle om det inte sades upp

senast i april 1994 förlängas med ytterligare tre år.

Kommunen har framhållit dels att Sven-Åke Fädmyrs bolag Själabodarna vid den tiden hade ett samarbetsavtal avseende patentet med Jordplus, som hade upplåtit licensrättigheter avseende patentet till Miljöplus, dels att ersättningen för patentet inte var relaterad till i vilken utsträckning patentet användes utan till mängden slam som Miljöplus omhändertog. Som arbetsdomstolen uppfattat det menar kommunen att Sven-Åke Fädmyr därmed hade ett eget personligt intresse av att avtalet mellan kommunen och Miljöplus förlängdes.

Arbetsdomstolen kan såtillvida dela kommunens uppfattning att Sven-Åke Fädmyr måste anses ha haft ett eget intresse av att avtalet mellan kommunen och Miljöplus förlängdes, eftersom detta kunde påverka den licensersättning som tillföll hans eget bolag. I sammanhanget bör emellertid även följande beaktas. Av utredningen har framgått att det när avtalet mellan kommunen och Miljöplus träffades inte fanns någon egentlig konkurrent till det bolaget. Det kan inte anses klarlagt hur det förhöll sig med den saken när frågan om uppsägning och omförhandling av avtalet kunde ha tagits upp 1994. Utredningen har dock inte visat att avtalet var särskilt ofördelaktigt för kommunen ens vid denna tidpunkt. Arbetsdomstolen har dock full förståelse för kommuns policy att generellt försöka omförhandla alla avtal när tillfälle ges. Utredningen har vidare visat att Sven-Åke Fädmyr inte själv hade befogenhet att omförhandla eller säga upp avtalet. Det har också framkommit att Sven-Åke Fädmyr enligt givna direktiv lämnat uppgift till sina överordnade om även detta avtal, dess giltighetstid och när det kunde sägas upp. Slutligen har också framkommit att VA-chefen Bengt Persson faktiskt tagit upp frågan om avtalet

och dess giltighetstid i ledningsgruppen. Vid en samlad bedömning finner arbetsdomstolen att kommunen inte heller på grund av de omständigheter som nu prövats har haft laglig grund för att avskeda Sven-Åke Fädmyr.

Ingenjörssförbundet har yrkat att avskedandet av Sven-Åke Fädmyr skall förklaras ogiltigt. Arbetsdomstolen har därför att ta ställning även till om det förelegat saklig grund för uppsägning av honom. Enligt fast praxis måste därvid beaktas att skiljande från anställningen är ett yttersta alternativ som får tillgripas endast när det inte finns några andra möjligheter att råda bot på ett uppkommet problem. Arbetsdomstolen har i och för sig förståelse för att kommunen reagerade när det framkom vilken privat affärsförbindelse Sven-Åke Fädmyr hade. Domstolen anser sig emellertid inte ha anledning att gå närmare in på frågan om förekomsten av denna affärsförbindelse i sig kan anses utgöra saklig grund för uppsägning. Det hade nämligen under alla förhållanden ålegat kommunen att ställa Sven-Åke Fädmyr inför valet att avsluta affärsförbindelsen, sluta sin anställning hos kommunen eller vidta någon annan åtgärd som enligt kommunens bedömning kunde vara tillfyllest. Någon sådan åtgärd vidtog inte kommunen. Härigenom kan kommunen inte anses ha haft saklig grund för uppsägning av Sven-Åke Fädmyr.

Sammanfattningsvis innebär det anförda att arbetsdomstolen kommer till den slutsatsen att kommunen avskedat Sven-Åke Fädmyr under omständigheter som inte ens räckt till en giltig uppsägning. Ingenjörssförbundets yrkande om ogiltigförklaring av avskedandet skall därför bifallas.

Vid den bedömning arbetsdomstolen gjort har kommunen även ådragit sig skyldighet att utge allmänt skadestånd till

Sven-Åke Fädmyr. Arbetsdomstolen bestämmer skadeståndet till 70 000 kr.

Vid denna utgång skall kommunen ersätta Ingenjörförbundet för dess rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

DOMSLUT

1. Arbetsdomstolen ogiltigförklarar Malmö kommuns avskedande av Sven-Åke Fädmyr.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Malmö kommun att till Sven-Åke Fädmyr utge allmänt skadestånd med sjuttiotusen (70 000) kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 28 november 1997 till dess betalning sker.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Malmö kommun att ersätta Ingenjörförbundet för dess rättegångskostnader med etthundraåtta tusenåttahundra sjuttiofem (121 875) kr varav 115 200 kr för ombudsarvode, jämte ränta på det förstnämnda beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker. Av det förstnämnda beloppet utgör 23 040 kr mervärdesskatt.

Dom 1998-08-26, målnummer A-230-1997

Ledamöter: Lars Johan Eklund, Dag Ekman, Olle Claesson (f.d. avdelningsdirektören i Arbetsmarknadsstyrelsen; tillfällig ersättare), Ulf E. Nilsson, Lars Ahlvarsson, Göte Larsson och Lennart Andersson. Enhälligt.